

מסורת הש"ס

- (א) [מ"ק כ. מדריס ט.], (ב) [בבלי הספדים שלפנינו לא נמצא שום קרי ומכיד ועמ"ש בס"ד לקמן ק.]. על הגליון צענין ויחזר לו, (ג) [ג"ל כד.], (ד) מדריס ט. ע"ש מו"ק כ. כל הסוגיא וע"ש, (ה) תענית ל: מו"ק כ. [מדריס ט.], (ו) יו"ג חנוסא, (ז) [ש"צ ה.], (ח) והיינו לפי כ"ג.

הגהות הב"ח

- (א) רש"י ד"ה מכדי וכי' כלום שאינו חשוב אלא: (ב) ד"ה דרגש וכו' ודומה לו גז:

מוסף רש"י

וכשמברין אותו. למלך כשואל אצל (נדריס ט.). ערסא דגדא. מטה שאין אדם יושב עליה ומיוחדת למלך, כמו (ישעיה סה) העורכים לגד שלמן (מורק כו. מנח"י. ובעי"ז נדריס ט.) מי איכא מירי כו'. מכלל דדרגש לאו ערסא דגדא הוא (נדריס ט.). דעד האידנא לא אותביניה. עד השתא כל היה חשוב אותו מלך לאותויה על אותה מטה (מורק שם מנח"י). דעד האידנא לא אכיליה. משל אחים, כדלמרינן (מו"ק כו.) אצל אסור ללכות כשעודה ראשונה משלו (מורק שם מנח"י). אינו צריך לכפוחו. ממש הכריסו מלמעלה. אלא זוקפון שמעמידו על שני כרעיו ודיו (נדריס שם). ואי ס"ד ערסא דגדא. דמיטה כסוכה היא כל כך (שם) אמאי אינו צריך לכפוחו. הא לא נשתנה משאר מטות אלא שמויחדת למל ואין יושבין עליה (מורק שם מנח"י). והתניא הכופה כו'. וזו נמי האילן ומיטה כסוכה היא כריך לכפותה, אלא שמת מינה דרגש לאו ערסא דגדא הוא (נדריס שם). מידי דהוה אמטת מיוחדת לכלים. ליתן עליה כלים, והואיל ואין ישנים עליה אין כריך לכפותה (שם טו.). דרגש מותר קרביטיו. אין כריך לזוקפה אלא הוא האכל טעל קרביטין והוא שפלת קרביטין לולאות שבו (שם). קרביטין מי אית ליה. הא לא מתקנינן ליה לעולם אלא קצוע ועומד (מורק שם מנח"י). הכי קיס לכו דלא הוו לכו קרביטין, שאינה עשויה להתפרק אלא עומדת מולפת לעולם (נדריס שם). ערסא דצללא. מטה עשויין כסיס לנשא עמקן כדרך וטקינן הארוכות אשפונדייר"ש ותולין בהן רצועות וגם צעור שפורסן עליו תולין רצועות כנגד רצועות של ארוכות המטה וכסרוזין לתקט עונבין רצועות העור כנרצועות של ארוכות המטה מותנין ארוכות כרעיים וכסרוזין לפורקן מתירין קרביטין והעור נוטל מאליו (מורק שם מנח"י.). או: של עור שער עליה, אצל אינה חשובה כל כך, ולכסי האילן ואינה חשובה כל כך לא היה כופה אלא זוקפה ודיו, וערסא דללא אית לה קרביטין ופליגא רשב"י בגמרא ואמר דעבי כפיה כל כך שממיר קרביטין והעור נוטל מאליו לפי שיש רצועות קבצי לעור ומותנין אותו בין ארוכות המטה וקושרין הרצועות בארוכות וכסובין עליו וכשמתירין הרצועות והעור נוטל אין לן כפיה גדולה מזה (נדריס שם).

חוקפו של צועז ענווטנסוה של פלטי. דאילו צועז חדא לילה ופלטי שנים רבות: דורו של משה ויהושע עסקו בצמורה הרבה ודורו של חזקיהו יוטר מהם כדכתיב (ישעיה י') וחובל עול מפני שמן ואמרינן בחלק (לקמן דף כד:) חובל עול של סנחריב מפני שמנו של חזקיה שהיה דולק בצתי מדרשות עד שצדקו מדן ועד באר שבע ולא נמצאו עם הארץ: **מתכסין בטלים אחת**. עניים היו: **רבי יהודה אומר לעולם לפני המטה יולאום שכן מלינו צדוד שילא אחר מטסו של אבנר**. ואי ס"ד נשים אחר המטה אורחיה דדוד להלך עם הנשים: **בטחילה להכרוסו**. שהיו סבורין שמאלמו היתה הריגת אבנר: **ולצסוף להכרוסו**. שידעו הצירור שלא מאת דוד נהרג אבנר: **למחוס בשאול**. שהריגת נוצ עיר הכהנים: **ידיך לא אסורום**. אדם חשוב היית לשאול והיה לך למחות ולפי שלא מחית כנפול לפני בני עולה נפלת: **מכדי מחווי מחיס**. והכי קאמר ידיך לא אסורות היו לא ניהגת צעמך כלאם (א' חסובי) אלא בכל כוחך גילית דעמך ומחית בשאול: **ששה מלכות ניס ווד**. שהעמיד את איש צושט למלך ואם לא המליכו אבנר היו ממליכין את דוד ומשמלך איש צושט עד יוס שמלך דוד על כל ישראל היו שמי שנים ומחלה שמי שנים לאיש צושט וחצי שנה בין מימתו למלכות דוד שמשמת שאול מלך דוד בחצרון וכתיבי» בחצרון מלך שבע שנים וששה חדשים לא מהן חמש שנים שצין מימת שאול למלכות איש צושט דמניא כסדר עולם (ולקמן דף ק.). והימים אשר מלך דוד על וגו' נמצאת מלכות ישראל צטיילה חמש שנים אלמא חמש שנים היו צלא מלך נשתיירו שמי שנים ומחלה ממלכות איש צושט למלכות בית דוד: **דרגש ערסא דגדא**. נוהגין היו לערוך מטה ושלחן צבית ולא היו משתמשין בהן כלל אלא למול הבית מונחת משום ניהוש. דגא מול ודומה (א' גז גדי וסוקן לא) (שבת דף סו:.) **עד השפא לאו אוסביניה**. עד הנה לא יבש על אותה מיטה שהי מונחת היא לנוי הבית: **והשפא**. דלאכל הוא צענין לאותביה עלה מהיכא תיפוק לן: **השפא מוולנין ליה**. משל אחרים: **אלא אי קשיא**. אדעולא הא קשיא עלה דמניא צעלמא לכפותו: **מסיר קרביטין**. צימי אכלו. קרביטין לולאות: **קרביטין מי אים ליה**. הלא כשאר מטות עושין אותה מטת: **גילדאי**. רעענין: **ערסא דללא**. מטה של עור ותולין רצועות צשפת העור קבצי וכסרוזין לנטותו עונבין הרצועות בארוכות המטה וכשמתירין אותה הוא נוטל הן קרביטין ומס הוא עליו לכפותו שלא יתקלקל העור כרעיו גצוהין מסירוהו למעלה. וקאמר מ"ק זוקפו ואי ס"ד דופן הכרעים וארוכותיו למעלה ואמר ליה רבן שמעון ממיר קרביטין והוא נוטל:

תחליפא שמיא דהוה שכיח בשוקא דגילדאי ואמר ליה מאי דרגש ערסא דצללא א"ר ירמיה א"ר יוחנן דרגש

כהן גדול פרק שני סנהדרין

נשים צצאת צפני המטה. דכיון דשעת זכר הוא ליכא למיחש

להכרוס וצירושלמי פליגי איכא למאן דאמר לפני המטה

לפי שגרמו מיטה לעולם ואית דנהגו לאחר המטה ואנשים לפני

המטה לפי שגנאי לצנות ישראל שיסתכלו בהן אנשים:

שישהא מלכות וכו'. אף על גב דדרשין (מדרש רבה פירשת וישלח) ומלכים ממך יאלו זה שאול ואיש צושט מ"מ היה יכול להתקיים צמקום אחר ולא היה לו לשהות מלכות בית דוד שנמשח כבר על פי נביא: **שת"י שנים ומחצה**. פי' צוקנטרס שמלכות ישראל היתה צטלה חמש שנה בין מימת שאול למלכות איש צושט צ' שנים ומחלה היינו שמי שנים ממלכות איש צושט ומחלה בין מימת איש צושט למלכות דוד ולא נהירא חדא דלמה נענש על אותה חצי שנה דצין מימת איש צושט למלכות דוד הלא קודם מימתו חזר אבנר ונתאמן להמליך את דוד כדכתיב (שמואל ב ג') וישלח אבנר מלכאים אל דוד וגו' ועוד דכיון דחמש שנים עמדו צלא מלך ולא המליכו את דוד א"כ למה נענש אבנר צמה שנמתקן אחרי כן להמליך איש צושט ונראה לי איפכא דלוחה חצי שנה היתה בין מימת שאול למלכות איש צושט וצאותם הימים נמתקן אבנר ודבר לכל ישראל להמליך איש צושט עד שהמליכו לסוף אותה חצי שנה ומשמת איש צושט היתה מלכות ישראל צטלה חמש שנים עד שמלך דוד נמצאו ו' שנים ומחלה שמלך דוד בחצרון כדכתיב צהריא אע"ג דצאדיך קרא לא חשיב רק ו' שנים (א' היינו לפי שנזטרע כדלמרינן בחלק (לקמן דף ק.). והא דלא חשיב חצי שנה זאת צחצון צטול מלכות ישראל (בחלק) היינו לפי שלא היתה סמוך לה' שנים ולא היה הצטול יחד:

תחליפא שמיא דהוה שכיח בשוקא דגילדאי ואמר ליה מאי דרגש ערסא דצללא א"ר ירמיה א"ר יוחנן דרגש

נשים צצאת צפני המטה. דכיון דשעת זכר הוא ליכא למיחש

להכרוס וצירושלמי פליגי איכא למאן דאמר לפני המטה

לפי שגרמו מיטה לעולם ואית דנהגו לאחר המטה ואנשים לפני

המטה לפי שגנאי לצנות ישראל שיסתכלו בהן אנשים:

שישהא מלכות וכו'. אף על גב דדרשין (מדרש רבה פירשת וישלח) ומלכים ממך יאלו זה שאול ואיש צושט מ"מ היה יכול להתקיים צמקום אחר ולא היה לו לשהות מלכות בית דוד שנמשח כבר על פי נביא: **שת"י שנים ומחצה**. פי' צוקנטרס שמלכות ישראל היתה צטלה חמש שנה בין מימת שאול למלכות איש צושט צ' שנים ומחלה היינו שמי שנים ממלכות איש צושט ומחלה בין מימת איש צושט למלכות דוד ולא נהירא חדא דלמה נענש על אותה חצי שנה דצין מימת איש צושט למלכות דוד הלא קודם מימתו חזר אבנר ונתאמן להמליך את דוד כדכתיב (שמואל ב ג') וישלח אבנר מלכאים אל דוד וגו' ועוד דכיון דחמש שנים עמדו צלא מלך ולא המליכו את דוד א"כ למה נענש אבנר צמה שנמתקן אחרי כן להמליך איש צושט ונראה לי איפכא דלוחה חצי שנה היתה בין מימת שאול למלכות איש צושט וצאותם הימים נמתקן אבנר ודבר לכל ישראל להמליך איש צושט עד שהמליכו לסוף אותה חצי שנה ומשמת איש צושט היתה מלכות ישראל צטלה חמש שנים עד שמלך דוד נמצאו ו' שנים ומחלה שמלך דוד בחצרון כדכתיב צהריא אע"ג דצאדיך קרא לא חשיב רק ו' שנים (א' היינו לפי שנזטרע כדלמרינן בחלק (לקמן דף ק.). והא דלא חשיב חצי שנה זאת צחצון צטול מלכות ישראל (בחלק) היינו לפי שלא היתה סמוך לה' שנים ולא היה הצטול יחד:

שנאמר וידעו כל העם וכל ישראל כי לא היתה מהמלך להמית את אבנר דרש רבא מאי דכתיב⁵ ויבא כל העם להברות את דוד כתיב⁶ להברות וקרינן להברות בתחלה להברותו ולבסוף להברותו אמר רב יהודה אמר רב מפני מה נענש אבנר מפני שהיה לו למחות בשאול ולא מיחה ר' יצחק אמר מיחה ולא נענה ושיניהן מקרא אחד דרשו⁷ ויקונן המלך אל אבנר ויאמר הכמות נבל ימות אבנר ידיך לא אסורות ורגליך לא לנחשתים הוגשו מאן דאמר לא מיחה הכי קאמר ידיך לא אסורות ורגליך לא לנחשתים הוגשו מאי מעמא לא מחית כנפול לפני בני עולה נפלת ומ"ד מיחה ולא נענה איתמהוויי מתמה הכמות נבל ימות ידיך לא אסורות ורגליך לא לנחשתים מכדי מחווי מחית מ"ט כנפול לפני בני עולה נפלת למאן דאמר מיחה מ"ט איענש א"ר נחמן⁸ (ברבי) יצחק ששהא מלכות בית דוד שתי שנים ומחצה: וכשמברין אותו כו': מאי⁹ דרגש אמר עולא ערסא דגדא א"ל רבנן לעולא מי איכא מידי דעד האידנא לא אותביניה והשתא מותבינן ליה מתקיף לה רבא מאי קושיא דילמא מידי דהוה אאכילה ושתיא דעד האידנא לא אכילניה ולא אשקיניה השתא¹⁰ קא מוכלינן ליה וקא משקינן ליה אלא אי קשיא הא קשיא ודרגש אינו צריך לכפותו אלא זוקפו ואי ס"ד ערסא דגדא אמאי אינו צריך לכפותו והתניא הכופה יאת משתו לא משתו כלבד הוא כופה אלא כל משות שיש לו בתוך ביתו הוא כופה מאי קושיא דילמא מידי דהוה אמטת מיוחדת לכלים דקתני יאם היתה מיוחדת לכלים אינו צריך לכפותה אלא אי קשיא הא קשיא רשב"ג אומר ידרגש מתיר קרביטין והוא נופל מאיליו ואי סלקא דעתך ערסא דגדא קרביטין מי אית ליה אלא כי אתא רבין אמר אמר לי ההוא מרבנן ורב

רב נחמן בר יצחק אמר מיחה. ומפני מה נענש מפני שעויב מלכות בית דוד שנתים ומחצה: **וכשמברין** אותו כל העם מסובין על הקרקע והוא על הדרגש: ירושלמי דרגש יש בו משום כפיית המטה [נספסל אין בו משום כפיית המטה]. המלך אינו חייב בכפיית המטה [כהן גדול חייב בכפיית המטה. חגי ההספר וכל העוסקים בהספר מפסיקין לקיש ואין מפסיקין לתפלה מעשה היה והפסיקו רבותיו לק"ש ולתפלה]. מאי דרגש ערסא דצללא. פי' מטה של עורות. דרגש מתיר

כ.

נשים צצאת צפני המטה. דכיון דשעת זכר הוא ליכא למיחש להכרוס וצירושלמי פליגי איכא למאן דאמר לפני המטה לפי שגרמו מיטה לעולם ואית דנהגו לאחר המטה ואנשים לפני המטה לפי שגנאי לצנות ישראל שיסתכלו בהן אנשים:

שישהא מלכות וכו'. אף על גב דדרשין (מדרש רבה פירשת וישלח) ומלכים ממך יאלו זה שאול ואיש צושט מ"מ היה יכול להתקיים צמקום אחר ולא היה לו לשהות מלכות בית דוד שנמשח כבר על פי נביא: **שת"י שנים ומחצה**. פי' צוקנטרס שמלכות ישראל היתה צטלה חמש שנה בין מימת שאול למלכות איש צושט צ' שנים ומחלה היינו שמי שנים ממלכות איש צושט ומחלה בין מימת איש צושט למלכות דוד ולא נהירא חדא דלמה נענש על אותה חצי שנה דצין מימת איש צושט למלכות דוד הלא קודם מימתו חזר אבנר ונתאמן להמליך את דוד כדכתיב (שמואל ב ג') וישלח אבנר מלכאים אל דוד וגו' ועוד דכיון דחמש שנים עמדו צלא מלך ולא המליכו את דוד א"כ למה נענש אבנר צמה שנמתקן אחרי כן להמליך איש צושט ונראה לי איפכא דלוחה חצי שנה היתה בין מימת שאול למלכות איש צושט וצאותם הימים נמתקן אבנר ודבר לכל ישראל להמליך איש צושט עד שהמליכו לסוף אותה חצי שנה ומשמת איש צושט היתה מלכות ישראל צטלה חמש שנים עד שמלך דוד נמצאו ו' שנים ומחלה שמלך דוד בחצרון כדכתיב צהריא אע"ג דצאדיך קרא לא חשיב רק ו' שנים (א' היינו לפי שנזטרע כדלמרינן בחלק (לקמן דף ק.). והא דלא חשיב חצי שנה זאת צחצון צטול מלכות ישראל (בחלק) היינו לפי שלא היתה סמוך לה' שנים ולא היה הצטול יחד:

תורה אור השלם

- רבות בנות עשו חיל ואף עזרים על בלגיה.
- שקר החן והחבל היופי אשה יראת ה' היא משלי לא ל תתהלל: ויאמר דוד אל יואב ואל כל העם אשר אתו קרעו בגדיכם וחרצו שקים וספרו לפני אבנר והמלך דוד הלך אחרי המטה: שמואל ב ג לא
- וידעו כל העם וכל ישראל ביום ההוא כי לא היתה מהמלך להמית את אבנר כן נר: שמואל ב ג לו
- וקבא כל העם להברות את דוד לחם בעוד היום וישובע דוד לאמר בה יעשה לי אלהים ובה יסוף בי אם לפני בוא השמש אטעם לחם או כל מאומה: שמואל ב ג לה
- וקנן המלך אל אבנר ויאמר הכמות נבל ימות אבנר: וידך לא אסורות ורגליך לא לנחשתים אלא לנחשתים הוגשו מאי מעמא לא מחית הכי קאמר ידיך לא אסורות ורגליך לא לנחשתים הוגשו מאי מעמא לא מחית כנפול לפני בני עולה נפלת ויספו כל העם לצבות עליה: שמואל ב ג לג-לד

רבינו חננאל
לפתוח. ואת עלית על כולנה זה פליט בן ליש. שקר החן זה יוסף והבל היופי זה בועז אשה יראת ה' [הנאין] תתהלל זה פלטי ד"א שקר החן זה דורו של משה. הבל היופי זה דורו של יהושע. אשה יראת ה' היא תתהלל זה דורו של ר' יהודה כו' אלעאי שהיו ששה תלמידים מתעספין בטלית אחת ועוסקין בתורה: **מת** לו מת אינו יוצא מפתח פלטרין שלו. ר' יהודה אומר אם רוצה לצאת אחרי המטה כדרך שיצא דוד אחרי מטתו של אבנר יוצא: **ת"ד** מקום שנהנו הנשים לצאת אחרי המטה יוצאות לפני המטה ויצאות ר' יהודה אומר לעולם הנשים לפני המטה שנאמר והמלך דוד הולך אחרי המטה כו'. אמר רב מפני מה נענש אבנר שהיה לו למחות בשאול ולא מיחה ואמרינן בגמ' בסוף נגמר הדין בור וסירה גרמו לו לאבנר שיהרג כו'. ופירושו פירשו בירושלמי במסכת סוטה בפרק א'. רב נחמן בר יצחק אמר מיחה. ומפני מה נענש מפני שעויב מלכות בית דוד שנתים ומחצה: **וכשמברין** אותו כל העם מסובין על הקרקע והוא על הדרגש: ירושלמי דרגש יש בו משום כפיית המטה [נספסל אין בו משום כפיית המטה]. המלך אינו חייב בכפיית המטה [כהן גדול חייב בכפיית המטה. חגי ההספר וכל העוסקים בהספר מפסיקין לקיש ואין מפסיקין לתפלה מעשה היה והפסיקו רבותיו לק"ש ולתפלה]. מאי דרגש ערסא דצללא. פי' מטה של עורות. דרגש מתיר

עין משפט
גזר מצוה

לד א מיי פ"ב מהל' מלכים ה' ד ופ"ז מהל' אכל הלכה ז סמג עשין קטו:
לח ב מיי פ"ז מהל' אכל הלכה ז:
לו ג מיי שם הלכה ח ופ"צ מהל' מלכים הלכה ד סמג שס:
לז ד מיי פ"י"ב מהל' אכל הלכה יא סמג עשין מד"ט ד טוש"ע י"ד סי' שנט סעיף א:
לח ה מיי שם פ"ד הלכה ט סמג שם טוש"ע י"ד סי' שנט סעיף א:
לז ו ז ח ז מיי שם פ"ה הלכה יא טוש"ע י"ד סי' שפו:

תורה אור השלם

- רבות בנות עשו חיל ואף עזרים על בלגיה.
- שקר החן והחבל היופי אשה יראת ה' היא משלי לא ל תתהלל: ויאמר דוד אל יואב ואל כל העם אשר אתו קרעו בגדיכם וחרצו שקים וספרו לפני אבנר והמלך דוד הלך אחרי המטה: שמואל ב ג לא
- וידעו כל העם וכל ישראל ביום ההוא כי לא היתה מהמלך להמית את אבנר כן נר: שמואל ב ג לו
- וקבא כל העם להברות את דוד לחם בעוד היום וישובע דוד לאמר בה יעשה לי אלהים ובה יסוף בי אם לפני בוא השמש אטעם לחם או כל מאומה: שמואל ב ג לה
- וקנן המלך אל אבנר ויאמר הכמות נבל ימות אבנר: וידך לא אסורות ורגליך לא לנחשתים אלא לנחשתים הוגשו מאי מעמא לא מחית הכי קאמר ידיך לא אסורות ורגליך לא לנחשתים הוגשו מאי מעמא לא מחית כנפול לפני בני עולה נפלת ויספו כל העם לצבות עליה: שמואל ב ג לג-לד

רבינו חננאל

לפתוח. ואת עלית על כולנה זה פליט בן ליש. שקר החן זה יוסף והבל היופי זה בועז אשה יראת ה' [הנאין] תתהלל זה פלטי ד"א שקר החן זה דורו של משה. הבל היופי זה דורו של יהושע. אשה יראת ה' היא תתהלל זה דורו של ר' יהודה כו' אלעאי שהיו ששה תלמידים מתעספין בטלית אחת ועוסקין בתורה: **מת** לו מת אינו יוצא מפתח פלטרין שלו. ר' יהודה אומר אם רוצה לצאת אחרי המטה כדרך שיצא דוד אחרי מטתו של אבנר יוצא: **ת"ד** מקום שנהנו הנשים לצאת אחרי המטה יוצאות לפני המטה ויצאות ר' יהודה אומר לעולם הנשים לפני המטה שנאמר והמלך דוד הולך אחרי המטה כו'. אמר רב מפני מה נענש אבנר שהיה לו למחות בשאול ולא מיחה ואמרינן בגמ' בסוף נגמר הדין בור וסירה גרמו לו לאבנר שיהרג כו'. ופירושו פירשו בירושלמי במסכת סוטה בפרק א'. רב נחמן בר יצחק אמר מיחה. ומפני מה נענש מפני שעויב מלכות בית דוד שנתים ומחצה: **וכשמברין** אותו כל העם מסובין על הקרקע והוא על הדרגש: ירושלמי דרגש יש בו משום כפיית המטה [נספסל אין בו משום כפיית המטה]. המלך אינו חייב בכפיית המטה [כהן גדול חייב בכפיית המטה. חגי ההספר וכל העוסקים בהספר מפסיקין לקיש ואין מפסיקין לתפלה מעשה היה והפסיקו רבותיו לק"ש ולתפלה]. מאי דרגש ערסא דצללא. פי' מטה של עורות. דרגש מתיר